

The Effect of Schema Therapy on Extramarital Relationships and Domestic Violence in Women with Emotional Divorce

Hosein Kiaeerad. Ph.D

Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Reza Pasha. Ph.D

Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Parviz Asgari. Ph.D

Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Behnam Makvandi. Ph.D

Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Abstract

This study aimed to investigate the effect of schema therapy on extramarital relationships and domestic violence in women with emotional divorce. The research method was semi experimental with pre-test, follow-up and control group. The statistical population of this study was women with emotional divorce referred to counseling centers and social emergency centers in 123 Dezful of County. 40 women with emotional divorce who obtained above 8 score on this scale were selected as a sample by the available sampling method and randomly assigned to two groups of 20 participants (experimental and control). For the experimental group, schema therapy was performed in 16 sessions in 2 months. Emotional Divorce Scale (Gottman, Gottman & Silver, 1995), Domestic Violence against Women Scale (Haj-Yahia, 1999), and Attitudes Toward Infidelity Scale (Whatley, 2012) were used as the evaluation tools in the pre-test, post-test and follow-up. Finally, the data were analyzed by SPSS software version 24 using analysis variance of with repeated measures. The results showed that schema therapy is effective in reducing extramarital relationships and domestic violence, and this result was stable in the follow-up phase ($p < 0.01$). According to the results obtained, and the continuation of its effect in the follow-up phase, the use of schema therapy is recommended to reduce extramarital affairs and domestic violence in women involved in emotional divorce.

Keywords: schema therapy, domestic violence, extramarital relationship, women

اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روابط فرازنشویی و خشونت خانگی در زنان درگیر در طلاق عاطفی

حسین کیایی‌راد

دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی،

اهواز، ایران

رضا پاشا*

دانشیار، گروه روانشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

پرویز عسگری

استاد، گروه روانشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

بهنام مکوندی

دانشیار، گروه روانشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

چکیده

این پژوهش باهدف تعیین اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روابط فرازنشویی و خشونت خانگی در زنان درگیر طلاق عاطفی انجام شد. این مطالعه نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با گروه‌های آزمایش و کنترل بود. جامعه پژوهش زنان درگیر در طلاق عاطفی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های خدمات روان‌شناختی شهر دزفول در سال ۱۳۹۷ بودند که از میان آنان ۴۰ نفر با روش در دسترس انتخاب و با روش تصادفی در دو گروه مساوی (هر گروه ۲۰ نفر) جایگزین شدند. گروه آزمایش ۱۶ جلسه به مدت ۲ ماه طرح‌واره درمانی دریافت کرد و گروه کنترل در لیست انتظار برای آموزش قرار گرفت. داده‌ها با مقیاس‌های طلاق عاطفی (Gottman, Gottman & Silver, 1995)، خشونت علیه زنان (Haj-Yahia, 1999) و نگرش به خیانت زناشویی (Whatley, 2012) جمع‌آوری و با روش تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر در نرم‌افزار SPSS-24 تحلیل شدند. نتایج نشان داد که طرح‌واره درمانی بر کاهش روابط فرازنشویی و خشونت علیه زنان مؤثر است و این نتیجه در مرحله پیگیری پایدار بود ($P < 0.01$). با توجه به این یافته‌ها و تداوم اثر آن در مرحله پیگیری، استفاده از طرح‌واره درمانی برای کاهش روابط فرازنشویی و خشونت خانگی در زنان درگیر در طلاق عاطفی توصیه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: طرح‌واره درمانی، طلاق عاطفی، خشونت

خانگی، روابط فرازنشویی، زنان

مقدمه

Mohammadi, Bazzazian, Amiri Majd & Ghamari, 2018). مطالعات نشان می‌دهد که این ناهنجاری‌های به وجود آمده در سیستم خانوادگی در بلند مدت زمینه را برای خیانت و روابط فرازنشویی (Infidelity and extramarital relationship) فراهم می‌کند و این مشکلات به صورت دوسویه در همدیگر تأثیر بگذارند (Regas, 2019; Afrasiabi & Dehghani Daramroud, 2016; Parisuz, Najarpourian, & Mohammadi, 2019). طلاق عاطفی در برخی از کشورها از جمله ایران رشد بیشتری دارد و این احتمال وجود دارد که هنگامی که دست‌یابی به طلاق رسمی دشوار باشد، طلاق عاطفی افزایش می‌یابد. عواملی هم‌چون زمینه‌های اجتماعی (مردسالاری و انفعال زن)، تبادل نابرابر (روابط اجتماعی و روابط جنسی شوهر) و احساس نابرابری می‌توانند طلاق عاطفی را در ایران تحت تأثیر قرار دهند (Barzoki, Tavakoll & Burrage, 2015).

در جوامع مختلف با پدیده طلاق معمولاً به صورت استیگمایی (Stigmatic) برخورد می‌کنند که در بین افراد با خصوصیات منفی و احساسات شرم و ننگ همراه بود است، اما در بسیاری از موارد، از طلاق و خیانت‌های زنشویی به صورت عاطفی و جنسی به‌عنوان یک راهبرد و راهکار مقابله‌ای برای رهایی از آشفتگی‌ها و استرس‌های ارتباطی، خشونت و آزار و اذیت‌های جنسی و فیزیکی در زنان استفاده می‌شوند (Saraswati, 2019; Utley, 2017; Afrasiabi & Dehghani Daramroud, 2016). خشونت در رابطه صمیمی زنشویی و خشونت جنسی از مشکلات جدی و گسترده در سراسر جهان است که به سلامت جسمی، جنسی، عاطفی، روانی و اجتماعی افراد و خانواده‌ها آسیب جدی می‌رساند. بررسی پژوهش‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که در زنان متأهل انواع خشونت با طلاق عاطفی و خیانت و روابط زنشویی همبستگی وجود دارد (Bhandari, 2018; Utley, 2017; Latifian, Arshi, Alipour & Ghaedamini Harouni, 2016) و به لحاظ رویکرد کارکردگرایی نیز بیان شده است که در خانواده عقاید متفاوت و متضادی وجود دارد و گاهی رفع این تضادها از راه اعمال خشونت امکان‌پذیر می‌گردد و ابعاد مختلف خشونت

خانواده به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد کارکردهای مثبت در سیستم اجتماعی دارد. بسیاری از ناهنجاری‌های روانی و رفتاری انسان ریشه در خانواده دارد و طلاق یک مسئله اجتماعی است که ساختار خانواده و جامعه را به چالش می‌کشد و نیاز است که محققان رشته‌های مختلف علوم اجتماعی و روانشناسی به صورت متعامل به تبیین علل و عوامل تأثیرگذار بر آن بپردازند (Mirzanezhad, 2020). در دوره معاصر به سبب رشد بیش‌ازحد فردگرایی، زندگی خانوادگی گذار خاصی را تجربه می‌کند و با کاهش تعداد ازدواج‌ها، افزایش نرخ طلاق و رشد روابط موازی جایگزین ازدواج مواجهه هستیم. بااینکه آمار طلاق به‌طور کلی در سطح جهانی رو به کاهش است، اما آمار آن به‌خصوص در جامعه ایران همچنان بالاست و در بین افراد سنین بالاتر افزایش چشم‌گیری داشته است (Raley & Sweeney, 2020; Doherty, Kalantar & Tarsafi, 2020). برخی خانواده‌های ایرانی، امروزه با کاهش فضای عاطفی در خانواده و سرد شدن ارتباطات انسانی در محیط خانواده روبه‌رو هستند. این پدیده می‌تواند منجر به طلاق آشکار یا رسم، و پنهان یا عاطفی گردد (Narimani, Rahimi & Sedaghat, 2019).

در حالی که طلاق حقوقی هنگامی اتفاق می‌افتد که قاضی حکم انحلال زنشویی را امضا می‌کند، طلاق عاطفی (Emotional Divorce) به بهترین شکل به‌عنوان یک فرآیند تلقی می‌شود که در طی چند سال حداقل و حداکثر در طول عمر یک رابطه زوجی اتفاق می‌افتد. به‌طور معمول، روند طلاق چندین سال قبل از تاریخ واقعی جدایی آغاز می‌شود که یکی از همسران شروع به تجربه یک مجموعه قابل پیش‌بینی از احساسات (از قبیل سرخوردگی، نارضایتی، اضطراب و بیگانگی) می‌کنند (Jessop, 2017; Dindar, Mahdavi & Seyyed Mirzaee, 2019; Azimi, Hosseini, Arefi & Parandin, 2020). و تداوم این وضعیت باعث به‌وجود آمدن بحران‌های عاطفی و الگوی‌های ارتباطی ناکارآمد خانوادگی می‌شود (Rezaei, Mirzadeh Kouhshahi & Yaghoubi, Taraki, 2019; Rashid & moradi, 2017; Khan

معنادار بود. در نشانگان بالینی بین دو مداخله تفاوت معنی دار مشاهده نشد و از هر دو مداخله می‌توان جهت کاهش آلام روانی قربانیان خیانت همسر بهره گرفت.

معمولاً زوجین از خشونت به‌عنوان یک راهبرد مقابله‌ای برای رهایی از تأثیرات منفی طرح‌واره‌های ناسازگارانه برانگیخته‌شده در روابط خود به‌کار می‌برند (Falahatdoost, Dolatshahi, Mohammadkhani & Nouri, 2013). حضور طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه مثل طرد و بریدگی، نقص و شرم، معیارهای سرسختانه و بی‌اعتمادی در افراد پیش‌بینی کننده این است که نسبت به آن‌ها در دوران کودکی بد رفتاری شده و در بزرگسالی با همسر و فرزندان خود با خشونت رفتار خواهند کرد (Baugh, Cox, Young & Kealy, 2019). رویکرد طرح‌واره درمانی استدلال می‌کند که هرکسی با رویکرد و راهبردهای خاصی وارد رابطه می‌شود که گاهی ممکن است منجر به بروز تعارض نیز شود. تأثیرات عاطفی برجای مانده از زندگی گذشته فرد، می‌توانند مشکلاتی به وجود آورند. آسیب‌های عاطفی که در اوایل زندگی فرد در دوران کودکی در او شکل می‌گیرند، می‌توانند تا آخر عمر با او بمانند و زندگی او را تحت‌الشعاع قرار دهند (Taşkale & Soygüt, 2017). رویکرد طرح‌واره درمانی با تلفیق چهار تکنیک شناختی، تجربی، رفتاری و رابطه‌ای در افراد علاوه بر زیر سؤال بردن طرح‌واره‌های ناسازگار که علت اصلی شکل‌گیری افکار ناکارآمد و غیرمنطقی است، از نظر هیجانی نیز باعث تخلیه عواطف و هیجان‌های منفی مدفون‌شده از جمله خشم ناشی از عدم ارضای نیازهای خودانگیختگی و دلبستگی ایمن به دیگران طی سال‌های کودکی می‌شود و با استفاده از تکنیک تجربی که شناخت‌واره‌های دوران کودکی و خاطرات کودکی را بازسازی می‌کند به ابراز هیجان و عواطف سرکوب‌شده منجر می‌شود و در نهایت، خودسانسوری هیجانی و مشکل در ابراز عواطف را در زوجین از بین برده و باعث نزدیکی عاطفی زوج‌ها می‌گردد (Mohannaee, Poladei Rayshahri, Golestaneh, Keykhosrovani, 2019). طرح‌واره درمانی، درمانی یکپارچه است که عمدتاً بر اساس بسط و گسترش مفاهیم و روش‌های درمان شناختی رفتاری کلاسیک برای

خانگی (Domestic violence) با برهم زدن ساختار و تعادل خانواده و ایجاد فاصله بین زن و شوهر می‌توانند در شکل‌گیری طلاق عاطفی زوجین تأثیرگذار باشند (Latifian et al, 2016). در دوره‌های مختلفی از زندگی ممکن است بعضی از چالش‌ها و مشکلات زندگی زناشویی و روابط آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد و در مطالعات مختلف نشان داده شده است که روابط عاطفی پایدار می‌تواند نقش محافظت کننده‌ای در این روابط داشته باشد که نیازمند تقویت و پرداختن به ابعاد مختلف آن است (Mirzaie, Sabori Khosroshahi & Karampour, 2020; Rezaei et al, 2019). طرح‌واره درمانی (Schema therapy) یکی از رویکردهای درمانی است که در ارتباط با مشکلات زناشویی (خشونت و مشکلات عاطفی) بر روی زنان مورد مطالعه قرار گرفته و اثربخش بوده است. به‌عنوان مثال کیانی‌پور، محسن‌زاده و زهراکار (Kianipour, Mohsenzadeh & Zahrakar, 2018) اثربخشی طرح‌واره درمانی و روایت درمانی در ترکیب آن‌ها با غنی‌سازی زناشویی بر گرایش به پیمان‌شکنی زناشویی و رضایت زناشویی در یک نمونه‌ی درگیر در مشکلات پیمان‌شکنی زناشویی مورد بررسی قرار داده بود، نتایج نشان داد که میان اثربخشی طرح‌واره درمانی و روایت درمانی با پیوستن هریک به غنی‌سازی زناشویی بر گرایش به پیمان‌شکنی زناشویی و رضایت زناشویی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت و طرح‌واره درمانی باعث دگرگونی شناخت‌ها، هیجان‌ها و رفتارهای افراد درگیر در رفتارهای پیمان‌شکنی شده بود که در نهایت منجر به کاهش یا حذف این رفتارها شده بود. همچنین در مطالعه‌ای که رفتارعلی آبادی، شاره و تونزده جانی (Raftar Aliabadi, Shareh & Toozandehjani, 2020) به مقایسه اثر بخشی طرح‌واره درمانی همراه با ذهن آگاهی و بخشش درمانی بر نشانگان بالینی و پاسخ‌های هیجانی زنان آسیب دیده از خیانت همسر پرداخته بودند، نتایج نشان داد که اثر تعاملی بین گروه‌ها و زمان اندازه‌گیری در طرح‌واره درمانی همراه با ذهن آگاهی و بخشش درمانی بر نشانگان بالینی و پاسخ‌های هیجانی

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: این پژوهش در دسته پژوهش‌های نیمه آزمایشی قرار می‌گیرد و طرح تحقیق آن به صورت دوگروهی (گروه آزمایشی و گروه کنترل) و شامل سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری (دوماهه) است. جامعه پژوهش زنان مبتلابه طلاق عاطفی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های خدمات روان‌شناختی شهر دزفول در سال ۱۳۹۷ بودند. طبق نظر دلاور (Delavar, 2006) حداقل حجم نمونه در پژوهش‌های مداخله‌ای برای هر گروه پانزده نفر می‌باشد، بر این اساس جهت پیشگیری از ریزش‌های احتمالی ۴۰ نفر با روش در دسترس انتخاب و با روش تصادفی در دو گروه مساوی (هر گروه ۲۰ نفر) جایگزین شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل داشتن حداقل تحصیلات سیکل، سن ۲۰-۴۵ سال، داشتن اختلافات زناشویی در دو ماه اخیر به دلیل داشتن روابط فرا زناشویی و یا خشونت خانگی، ابتلا به طلاق عاطفی (کسب نمره حداقل ۸ در مقیاس طلاق عاطفی گاتمن)، عدم سابقه شرکت در دوره‌های روان‌درمانی گروهی و عدم مصرف داروهای روان‌پزشکی در طول مطالعه و معیارهای خروج از مطالعه شامل انصراف از ادامه همکاری و غیبت بیشتر از یک جلسه بودند.

ابزار سنجش

۱- مقیاس طلاق عاطفی (Emotional Divorce Scale; EDS): این مقیاس توسط گاتمن، گاتمن و سیلور (Gottman, Gottman & Silver, 1995) در کتاب موفقیت و شکست در ازدواج برای بررسی مشکلات طلاق عاطفی در دارای ۲۴ سؤال تهیه شده است و در ایران توسط جزایری (Jazayeri, 2008) مورد ترجمه قرار گرفته است. سؤالات به صورت "بلی و خیر" جواب داده می‌شوند و حداقل نمره‌ای که توسط آزمودنی کسب می‌گردد صفر، و حداکثر نمره ۲۴ خواهد بود و هم‌هی سؤالات به صورت مستقیم نمره‌گذاری می‌شوند. بعد از جمع‌کردن پاسخ‌های بله و خیر، اگر تعداد پاسخ‌های "بله" برابر با هشت (۸) یا بالاتر از هشت بود نشان‌دهنده نارضایتی زندگی زناشویی و طلاق عاطفی است. به این معنا که زندگی زناشویی فرد در معرض

درمان اختلالات بناشده است (Slepecky, Kotianova, Vyskocilova & Prasko, 2015). در سال‌های اخیر پژوهشگران طرح‌واره درمانی را به صورت مجزا و در ترکیب با درمان‌های دیگر روانشناختی در اختلالات و مشکلات مرتبط با زندگی زناشویی مورد بررسی قرار داده‌اند (Slepecky et al, 2015; Saeidnia & Makvandi, 2018; Senkans, McEwan & Ogloff, 2020). به‌عنوان مثال، سنکانس و همکاران (Senkans et al., 2020) در مطالعه‌ی خود شناخت‌های عاملان خشونت در روابط صمیمی به‌عنوان طرح‌واره‌های رابطه‌ای پرخاشگری مفهوم‌سازی کردند و پیشنهاد دادند که ترکیب دانش ساختاری از روابط زوجین، پرخاشگری و جنسیت می‌تواند به درک بهتر این مسئله کمک کند.

با توجه به پیشینه پژوهشی تبیین شده در ارتباط با متغیرهای هدف (روابط فرازناشویی و خشونت خانگی) در مداخله‌ی طرح‌واره درمانی بر روی زنان مبتلابه طلاق عاطفی، انجام این پژوهش از جهات زیادی می‌تواند حائز اهمیت باشد: اولاً مطالعات آثار و پیامدهای منفی طلاق عاطفی را در زیست اجتماعی، خانوادگی و فردی زوجین ایرانی نشان داده‌اند (Barzoki et al., 2015; Khodabakhshi- koolae, Falsafinejad & Sabourei, 2019). دوماً در چند دهه گذشته، مطالعات پیمان‌شکنی زناشویی و خشونت خانگی را از تعیین‌کننده‌های اصلی گرایش به طلاق معرفی کرده‌اند (Saraswati, 2019; Utley, 2017; Latifian et al., 2016; Afrasiabi et al., 2016) و اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روی مشکلات زناشویی در مطالعات مختلف ثابت شده است (Kianipour et al., 2018; Raftar Aliabadi et al., 2020; Kamalian, Mirzahoseini & Monirpoor, 2020). اما این مداخله برای متغیرهای روابط فرازناشویی و خشونت خانگی در زنان دارای مشکلات طلاق عاطفی بررسی نشده است. لذا فرضیه‌های پژوهش بر اساس ذیل است:

۱. طرح‌واره درمانی بر روابط فرازناشویی زنان درگیر در طلاق عاطفی تأثیر دارد.
۲. طرح‌واره درمانی بر خشونت خانگی درگیر در طلاق عاطفی تأثیر دارد.

۳- مقیاس خشونت علیه زنان (Domestic Violence)

Against Women Scale: این مقیاس توسط حاج یحیی (Haj-Yahia, 1999) برای سنجش سوءاستفاده از همسر (خشونت خانگی علیه زنان) و پیامدهای روان‌شناختی آن تهیه شده است و دارای ۳۲ ماده در چهار عامل خشونت روانی (سؤال‌های ۱ تا ۱۶)، خشونت فیزیکی (سؤال‌های ۱۷ تا ۲۷)، خشونت جنسی (سؤال‌های ۲۸ تا ۳۰) و خشونت اقتصادی (سؤال‌های ۳۱ تا ۳۲) می‌باشد. هر یک از مواد این پرسشنامه در یک مقیاس ۳ درجه‌ای (هرگز = ۱؛ یک‌بار = ۲؛ دو بار یا بیشتر = ۳) قرار می‌گیرد و همه‌ی سوالات به صورت مستقیم نمره‌گذاری می‌شوند. حداقل و حداکثر نمره-های این پرسشنامه به ترتیب ۳۲ و ۹۶ می‌باشد. حاج یحیی (Haj-Yahia, 1999) ضریب پایایی آلفای کرونباخ این پرسشنامه را برای مؤلفه‌های خشونت روانی ۰/۷۱، خشونت فیزیکی ۰/۸۶، خشونت جنسی ۰/۹۳ و خشونت اقتصادی ۰/۹۲ گزارش داد و روایی همگرایی این پرسشنامه با استفاده از پرسشنامه پرخاشگری در یک نمونه‌ای از ۳۰ دانشجوی متاهل از طریق همبستگی پیرسون ۰/۷۳ ارزیابی شد. اعتبار این پرسشنامه در ایران توسط چند تن از اساتید تأیید شده است و ضریب پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ برای هر یک از ابعاد خشونت روانی، فیزیکی، جنسی، اقتصادی و کل به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۹۸، ۰/۹۰، ۰/۸۱ و ۰/۹۵ برآورد شده است (Saadati, 2010). همچنین اعتبار همگرایی این پرسشنامه با پرسشنامه افکار آسیب رساندن به همسر حاکی از همبستگی ۰/۳۶ بود (Khosravi, 2004). پایایی این پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۹۲ به دست آمد. دو نمونه از سوالات این مقیاس عبارتند از: در یک سال گذشته چند بار همسر شما به شما سیلی زده است؟؛ موها و لباس‌هایتان را کشیده است؟

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

روند انجام پژوهش این‌گونه بود که پس از دریافت مجوزهای لازم از دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز و سازمان بهزیستی استان خوزستان به کلینیک‌های خدمات روان‌شناختی و مشاوره شهر دزفول مراجعه و از مدیریت آن‌ها تقاضا شد تا

جدایی قرار داشته و علائمی از طلاق عاطفی در او مشهود است (Gottman et al., 1995). روایی و پایایی این مقیاس در ایران توسط موسوی و رحیم‌نژاد (Mousavi & Rahiminezhad, 2015) مورد بررسی قرار گرفته و پایایی آن ۰/۹۳ گزارش شده است. روایی سازه این مقیاس از طریق تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است و چهار عامل، جدایی و فاصله از یکدیگر، احساس تنهایی و انزوا، نیاز به همراه و هم‌صحبت و احساس بی‌حوصلگی و بی‌قراری اکتشاف شد (Mousavi & Rahiminezhad, 2015). پایایی این مقیاس در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۸۵ به دست آمد. دو نمونه از سوالات این مقیاس عبارتند از: ۱- گاهی در این ازدواج احساس بی‌حوصلگی و بی‌قراری می‌کنم؛ و ۲- اغلب به لحاظ عاطفی احساس انزوا می‌کنم.

۲- مقیاس نگرش به خیانت زناشویی (Attitudes toward infidelity scale): این مقیاس توسط واتلی (Whatley, 2012) برای سنجش نگرش به خیانت زناشویی تهیه شده است و دارای ۱۲ عبارت است که هر عبارت در طیف هفت‌گانه‌ای امتیازدهی (۱= کاملاً موافقم تا ۷= کاملاً مخالفم) می‌شود. نمره کل مقیاس می‌تواند بین ۱۲ تا ۸۴ متغیر باشد و سوالات ۲، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۱۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. پایایی این مقیاس از طریق آلفای کرونباخ برای مردان و زنان به ترتیب ۰/۷۲ و ۰/۷۰ بود (Whatley, 2012). در ایران، حبیبی و همکاران (Habibi et al., 2019) ساختار عاملی این مقیاس را در یک عامل مرتبه اول با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی تأیید کردند. پایایی مقیاس نگرش به خیانت زناشویی به دو شیوه‌ی آزمون-باز آزمون و آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۷۱ گزارش شد. همچنین این مقیاس همبستگی منفی با مقیاس جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی آلپورت (به ترتیب ۰/۲۹- و ۰/۱۶-)، مقیاس رضایت زناشویی کانزاس و خرده مقیاس رضایت جنسی انریچ (به ترتیب ۰/۲۲- و ۰/۱۶-) داشت (Habibi et al., 2019). پایایی این مقیاس در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۸۱ به دست آمد. دو نمونه از سوالات این مقیاس عبارتند از: ۱- خیانت کردن برای تلافی خیانت، پذیرفتنی است؛ ۲- خیانت به کسی آسیب نمی‌زند.

مدت دو ماه طرح‌واره درمانی دریافت کرد و گروه کنترل در لیست انتظار برای آموزش قرار گرفت. محتوی طرح‌واره درمانی توسط یانگ، کلوסקو و ویشار (Young, Klosko & Weishaar, 2006) استفاده شده است (جدول ۱). طرح‌واره درمانی توسط یک متخصص بالینی دارای مدرک تخصصی طرح‌واره درمانی در کلینیک خدمات روان‌شناختی و مشاوره ققنوس شهر دزفول انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس طلاق عاطفی، مقیاس نگرش به خیانت زناشویی و پرسشنامه خشونت علیه زنان استفاده شد. داده‌ها پس از جمع‌آوری و ورود به نرم‌افزار SPSS-24 با روش تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر مورد تحلیل قرار گرفتند.

پس از کسب اجازه از مراجعین، زنان مراجعه‌کننده برای مشکلات زناشویی و خانواده را معرفی کنند. زنان پس از معرفی و بررسی ملاک‌های ورود به مطالعه به‌ویژه ارزیابی طلاق عاطفی آنان بر اساس مقیاس طلاق عاطفی گاتمن، در صورت داشتن شرایط به‌عنوان نمونه انتخاب و نمونه‌گیری تا زمانی که تعداد نمونه‌ها به ۴۰ نفر رسید، ادامه یافت. برای همه نمونه‌ها رعایت اصول اخلاقی ازجمله رازداری، حفظ حریم آزمودنی‌ها و غیره بیان و از آنان خواسته شد تا فرم رضایت آگاهانه در پژوهش را تأیید کنند. درنهایت نمونه‌ها با روش تصادفی ساده با کمک قرعه‌کشی در دو گروه (۲۰ نفر گروه آموزش طرح‌واره درمانی و ۲۰ نفر گروه کنترل) جایگزین شدند و گروه آزمایش، ۱۶ جلسه ۲ ساعته و طی

جدول ۱: خلاصه محتوای جلسات طرح‌واره درمانی

جلسه	هدف	شرح جلسات	تکالیف
۱	رابطه درممانی، اجرای پیش‌آزمون	ایجاد ارتباط اولیه، بیان اهداف، روش کار، تعامل و اجرای پیش‌آزمون	مشخص کردن اهداف خود از شرکت در این دوره درممانی توسط درمان‌جویان
۲ و ۳	شناسایی مشکلات، تعهد همدلانه	بررسی چالش‌های و مشکلات موجود در زندگی فردی و رابطه زوجی درمان‌جویان، شناسایی عوامل مؤثر بر زندگی سالم، برقراری پیوند عاطفی، دیدن مسائل از زاویه دید مراجع، اجازه دادن به مراجع جهت نمایش شیوه ناکارآمد برقراری ارتباط، گرفتن یک تعهد برای کار بر روی رابطه و یک تعهد برای عدم بدرفتاری عمدی با همسر	درمان‌جویان طی چند روز آینده درباره روابط خود را با همسر دقت کند و مشکلات فعلی خود را شناسایی کند، دادن تعهد برای حل مسائل و مشکلات
۴ و ۵	سنجش	بررسی تکالیف جلسه قبل، استفاده از ژنوگرام، استفاده از پرسشنامه‌های طرح‌واره درمانی و دیگر منابع، کشف خاستگاه مشکلات ارتباط دوران بزرگسالی در دوران کودکی؛ مفهوم‌سازی نقشه ذهنیت به‌عنوان مبنایی برای کار آتی خود، مشخص کردن اینکه «هر مسئله وابسته به چه موقعیتی است؟»، استفاده کردن از پنج تکلیف یانگ	از درمان‌جویان درخواست می‌شود تجارب دوران کودکی خود (برحسب پنج حوزه طرح‌واره‌ای) را در یک مقیاس ۱ تا ۱۰ نمره‌گذاری کنند و این کار را شریک زندگی آن‌ها نیز انجام خواهند داد و سپس نتایج را باهم مقایسه می‌کنند.

جلسه	هدف	شرح جلسات	تکالیف
۶ و ۷	صورت‌بندی	بررسی تکالیف جلسه قبل، روشن کردن مشکلات از منظر طرح‌واره درمانی با استفاده از مفاهیم جذابیت طرح‌واره، نزاع‌ها و درهم تنیدگی در نظریه یانگ، مشخص کردن پویایی‌های جذابیت، مفهوم‌پردازی مشکلات و الگوهایی را که بر اساس طرح‌واره و ذهنیت بلا تکلیف مانده‌اند، استفاده از کارت‌های نزاع مربوط به نقشه ذهنیت (ذهنیت‌های کودکانه، مقابله‌ای ناکارآمد، والد ناکارآمد و سالم) باهدف شناسایی نحوه عملکرد ذهنیت‌های ناکارآمد، تدوین یک طرح درمانی جامع و دقیق	درمان‌جویان موقعیت‌هایی که دچار مشکلات زناشویی (رابطه‌ای، عاطفی و خشونت) می‌شوند را در نظر گرفته و نوع طرح‌واره‌ای (برحسب برگه اطلاعات طرح‌واره‌ها) که در آن هنگام برانگیخته می‌شود را بنویسند و سبک‌های مقابله‌ای خود را برای کنار آمدن با آن را نیز مشخص نمایند
۸ و ۹	مداخلات درمانی	بررسی تکالیف جلسه قبل، قرار دادن مبنای مداخلات بر نقشه ذهنیت، دخیل کردن مهم‌ترین طرح‌واره‌ها برای پرداختن به میراث خانواده اصلی، محدود کردن نزاع‌های ذهنیت، تصویرسازی ذهنی، باز والدینی حد و مرزدار	تکالیف‌های شناختی مرتبط با شناسایی ذهنیت‌های ناکارآمد در هنگام موقعیت‌های تنش‌زا و ذهنیت‌های سالم مقابل آن‌ها
۱۰ و ۱۱	مداخلات درمانی	بررسی تکالیف جلسه قبل، حرکت کردن از ذهنیت‌های ناکارآمد به سمت ذهنیت‌های مقابله‌ای سالم‌تر، آموزش شناسایی و محدودسازی فعال شدن طرح‌واره‌ها و نزاع‌های ذهنیتی (با استفاده از کارت‌های نزاع چرخه ذهنیت، گفتگوهای ذهنیت، مواجهه همدلانه و غم‌خواری همدلانه)	تمرین رفتاری ذهنیت‌های سالم شناسایی شده درمان‌جویان را در هنگام موقعیت‌های تنش‌زا (رابطه‌ای، عاطفی و خشونت) برای مقابله با ذهنیت‌های ناکارآمد استفاده و آن‌ها را تعدیل کنند.
۱۲	مداخلات درمانی	بررسی تکالیف جلسه قبل، استفاده از تکنیک صندلی خالی، استفاده از راهبردهایی برای تقویت ذهنیت بزرگ‌سال سالم و الگو شکنی رفتاری	تمرین تکنیک صندلی خالی در خانه توسط درمان‌جویان
۱۳	ایجاد دوستی	بررسی تکالیف جلسه قبل، تشویق کردن به تعاملاتی که امکان باز والدینی برای یکدیگر و مقابله با خاطرات بد را فراهم می‌آورد، آموزش استفاده و به‌کارگیری ابزارهای گفتگو و فنون خاص برای ارتقای باز والدینی	به‌کارگیری ابزارهای گفتگو و فنون خاص برای ارتقای باز والدینی
۱۴	ایجاد دوستی	بررسی تکالیف جلسه قبل، اجرا کردن تمرین‌های ارتباطی برای ایجاد دوستی، فراهم	تمرین مهارت‌هایی مرتبط با ذهنیت‌های بزرگ‌سال سالم و

جلسه	هدف	شرح جلسات	تکالیف
		کردن عناصر اصلی برای ساخت دل‌بستگی ایمن‌تر برای افزایش رفتارهای مثبت، تشویق آن‌ها به اینکه مسئولیت رابطه‌ی خود را به عهده بگیرند؛ تقویت ذهنیت‌های بزرگ‌سال سالم و کودک شاد، استفاده از نزاع‌های جدید	کودک شاد و نزاع‌های جدید
۱۵ و ۱۶	بررسی تغییرات سازه‌زنده و پیشگیری از عود؛ جمع‌بندی جلسات، پدیدآورند، اجرای پس‌آزمون	ارائه خلاصه‌ای از جلسات درمانی، کمک به افراد برای بیان قصه رابطه خود، کمک به افراد تا بتوانند تجربه خود از درمان را درونی بکنند، پیام‌زنند که چگونه نزاع‌های آتی بین خود را پیش‌بینی کنند و طرحی برای مقابله با بحران‌ها در یافت بازخورد از درمان‌جویان، اجرای پس‌آزمون و اتمام جلسات درمانی	مرور تکلیف انجام‌شده در طول دوره‌ی درمانی و تداوم این تکالیف در دوره‌های بعدی زندگی

یافته‌ها

است. تحصیلات شرکت‌کنندگان در گروه طرح‌واره درمانی ۵ نفر سیکل، ۶ نفر دیپلم و ۴ نفر کارشناسی و در گروه گواه نیز ۵ نفر سیکل، ۷ نفر دیپلم و ۳ نفر کارشناسی بودند. در جدول ۲، آماره‌های توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) متغیر گرایش به پیمان‌شکنی زناشویی، خشونت و مؤلفه‌های آن در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برای گروه‌های طرح‌واره درمانی و گواه ارائه شده است.

در این مطالعه ۲۰ نفر در گروه‌های آزمایش و ۲۰ نفر در گروه گواه قرار داشتند و تا مرحله پیگیری ۵ نفر در گروه آزمایشی به همکاری خود ادامه ندادند، جهت همگن‌سازی گروه‌ها، ۵ نفر از گروه گواه به روش تصادفی حذف شدند و تحلیل‌ها بر روی ۱۵ نفر در هر گروه انجام شد. میانگین و انحراف استاندارد سنی گروه طرح‌واره درمانی $36/02 \pm 3/98$ و برای گروه گواه $34/63 \pm 4/45$ سال بوده

جدول ۲: آماره‌های توصیفی

متغیر	گروه طرح‌واره درمانی		گروه گواه	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
طلاق عاطفی	۱۴/۰۶	۲/۵۴	۱۴/۸۶	۱/۴۰
روابط فرازناشویی	۴۹/۹۳	۷/۵۱	۴۸/۷۳	۸/۸۴
پیش‌آزمون	۳۷/۸۶	۷/۹۳	۴۹/۶۰	۸/۶۷
پس‌آزمون	۳۵/۸۰	۸/۴۶	۵۰/۲۶	۸/۲۹
پیگیری	۲۹/۲۶	۲/۵۲	۲۸/۶۶	۳/۰۸
خشونت روانی	۲۲/۷۳	۱/۸۶	۲۷/۹۳	۲/۵۷

گروه طرح‌واره درمانی		گروه گواه		متغیر
میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
۲۲/۸۶	۲/۷۷	۲۷/۸۶	۲/۱۳	پیگیری
۱۷/۶۰	۲/۵۰	۱۸/۴۰	۲/۴۷	پیش‌آزمون
۱۳/۶۰	۱/۸۸	۱۷/۶۰	۱/۷۶	پس‌آزمون
۱۴/۵۳	۲/۰۶	۱۷/۹۳	۱/۶۶	پیگیری
۶/۳۳	۱/۷۱	۶/۸۰	۱/۶۵	پیش‌آزمون
۵/۰۰	۱/۱۹	۷/۰۰	۱/۳۶	پس‌آزمون
۴/۵۵	۱/۳۵	۶/۵۳	۱/۲۴	پیگیری
۳/۷۳	۱/۳۳	۳/۵۳	۱/۵۰	پیش‌آزمون
۲/۸۰	۰/۸۶	۴/۳۳	۱/۰۴	پس‌آزمون
۲/۳۳	۰/۶۱	۴/۱۳	۱/۱۸	پیگیری
۵۶/۷۳	۵/۱۱	۵۷/۲۶	۴/۷۴	پیش‌آزمون
۴۳/۴۰	۴/۴۰	۵۶/۸۰	۴/۱۳	پس‌آزمون
۴۳/۸۶	۴/۷۴	۵۶/۲۶	۴/۳۱	پیگیری

جهت بررسی همگنی واریانس‌ها نیز از آزمون لوین استفاده شد که شاخص آماره آزمون لوین برای متغیرهای گرایش به روابط فرازناتشویی، خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در گروه‌های آزمایشی معنادار نبود ($P > 0/05$) و بدین ترتیب پیش‌فرض برابری واریانس‌های گروه‌های آزمایشی و گواه در متغیر پژوهش رد نشد. قبل از اجرای آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر، نتیجه پیش‌فرض کرویت ماچلی نیز جهت بررسی همگنی ماتریس کوواریانس محاسبه گردید و نتایج آن برای نمرات متغیرهای گرایش به روابط فرازناتشویی، خشونت و مؤلفه‌های آن برای زنان در جدول ۳ ارائه شده است. شایان‌ذکر است زمانی این پیش‌فرض رعایت می‌گردد که سطح معناداری برای ضریب W ماچلی بیشتر از ۰/۰۵ باشد. با توجه به اینکه پیش‌فرض‌های استفاده از آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر رد نشده است، می‌توان از این آزمون آماری استفاده نمود. نتایج آزمون ماچلی (جدول ۳) به‌منظور بررسی مفروضه کرویت نمرات روابط فرازناتشویی و خشونت علیه زنان در مراحل پیش‌آزمون،

همان‌طور که میانگین نمرات گرایش به پیمان‌شکنی زناشویی، خشونت و مؤلفه‌های آن در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برای دو گروه در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، نمرات زنان مبتلا به طلاق عاطفی گروه آزمایش در متغیرهای پژوهش در مراحل پس‌آزمون و پیگیری تغییراتی داشته است. برای دانستن این مطلب که این تغییرات حاصل شده در نمرات پس‌آزمون و پیگیری به لحاظ آماری معنادار می‌باشند یا خیر، از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده گردید. استفاده از این آزمون مستلزم رعایت چند پیش‌فرض اولیه است، این پیش‌فرض‌ها شامل نرمال بودن توزیع نمرات و همگنی واریانس‌ها است که ابتدا به بررسی این پیش‌فرض‌ها پرداخته شد. برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد و مقادیر آن برای متغیرهای گرایش به پیمان‌شکنی زناشویی، خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در گروه‌های آزمایشی معنادار نبود ($P > 0/05$) که نرمال بودن توزیع نمرات رد نشد.

پس‌آزمون و پیگیری نشان داد که آماره موجلی برای اثر زمان (مراحل درمانی) برای روابط فرازناشویی غیر معنی‌دار بود و تأیید شد، اما برای خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن معنی‌دار بود و پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها رعایت نشد که از اصلاحیه گرین‌هاوز-گیسر استفاده شد.

جدول ۳: نتایج آزمون کرویت ماچلی

ایسیلون			سطح معناداری	درجه آزادی	ضریب ضریب خی‌دو	ضریب W ماچلی	اثرات درون آزمودنی
حد پایین	هون-فیلد	گرین‌هاوس-گیسر					
۰/۵۰	۱/۰۰	۰/۹۳۶	۰/۳۸۶	۲	۱/۹۰	۰/۹۳۲	روابط فرازناشویی
۰/۵۰	۰/۸۳۸	۰/۷۷۲	۰/۰۰۹	۲	۹/۴۵	۰/۷۰۵	نمره کل خشونت
۰/۵۰	۰/۶۸۱	۰/۶۴۰	۰/۰۰۱	۲	۲۲/۲۸	۰/۴۳۸	خشونت روانی
۰/۵۰	۰/۸۵۵	۰/۷۸۶	۰/۰۱	۲	۸/۵۶	۰/۷۲۸	خشونت فیزیکی
۰/۵۰	۰/۷۷۲	۰/۷۱۷	۰/۰۰۱	۲	۱۳/۵۵	۰/۶۰۵	خشونت جنسی
۰/۵۰	۰/۸۲۳	۰/۷۶۰	۰/۰۰۶	۲	۱۰/۲۷	۰/۶۸۳	خشونت اقتصادی

همچنین در اثر گروه نیز با توجه به مقادیر F سطوح معنی‌داری مشاهده می‌گردد و بین گروه‌های طرح‌واره درمانی و گروه گواه در روابط فرازناشویی تفاوت معنادار وجود دارد (P<۰/۰۱) که نتایج بررسی این تفاوت‌ها در جدول ۵ ارائه شده است.

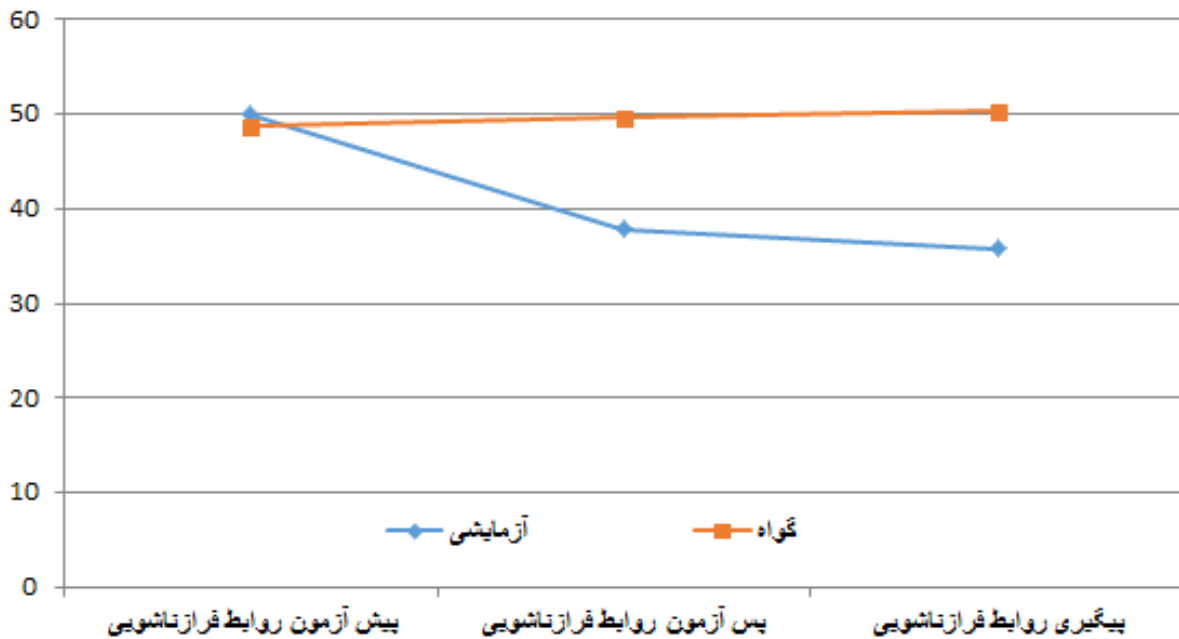
در جدول ۴، نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای بررسی اثرات درون آزمودنی و بین آزمودنی نشان داده شده است. نتایج حاکی از آن است که اثر زمان (مراحل درمان) بر روابط فرازناشویی معنی‌دار شده‌اند (P<۰/۰۱)؛ بنابراین بین سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیرهای موردپژوهش تفاوت وجود دارد (شکل ۱).

جدول ۴: نتایج آزمون واریانس با اندازه‌گیری مکرر مربوط به اثرات درون‌گروهی و درون‌گروهی

متغیر	منابع	مجموع اثرات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره F	معنی‌داری	اندازه اثر	توان آماری
درون	زمان	۷۱۵/۴۰	۲	۳۵۷/۷۰	۷/۷۹	۰/۰۰۱	۰/۲۱	۰/۹۴
روابط	زمان*گروه	۱۰۵۰/۴۶	۲	۵۲۵/۲۳	۱۱/۴۴	۰/۰۰۱	۰/۲۹	۰/۹۹
فرازناشویی بین آزمودنی	گروه	۱۵۶۲/۵۰	۱	۱۵۶۲/۵۰	۱۳/۵۹	۰/۰۰۱	۰/۳۲	۰/۹۴

پیگیری) تفاوت معناداری وجود دارد (P<۰/۰۱). از این رو فرضه اول پژوهش مبنی بر "طرح‌واره درمانی بر روابط فرازناشویی زنان درگیر در طلاق عاطفی تأثیر دارد" تأیید می‌گردد.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۵، ملاحظه می‌گردد که در اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روی روابط فرازناشویی و خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن بین گروه آزمایشی و گواه و مراحل درمانی (پیش‌آزمون، پس‌آزمون و

شکل ۱: نمرات پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در نمرات روابط فرازناشویی در گروه‌های مورد مطالعه

جدول ۵: نتایج آزمون بونفرونی جهت مقایسه زوجی گروه‌ها در متغیرهای وابسته

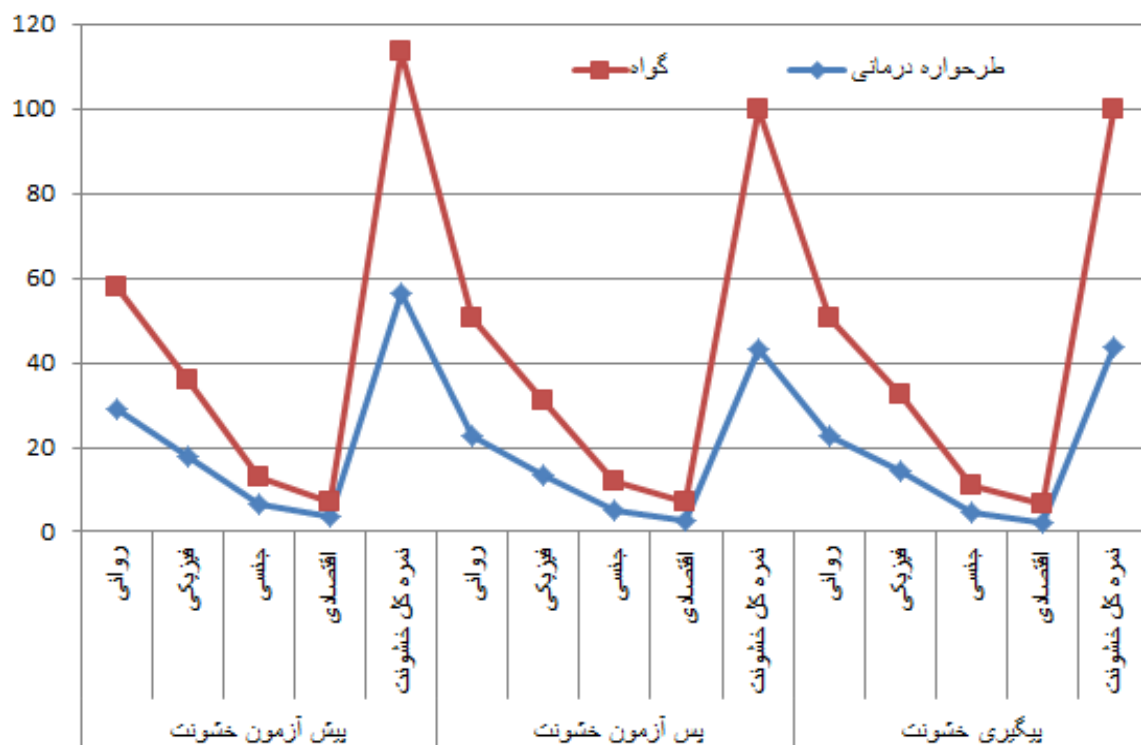
متغیر وابسته	گروه و زمان (i)	زمان و گروه (j)	تفاوت میانگین‌ها (i-j)	خطای انحراف استاندارد	سطح معناداری
روابط فرازناشویی	طرح‌واره گروه درمانی	گواه	-۸/۳۳	۲/۲۶	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۵/۶۰	۱/۹۰	۰/۰۱۹
	پیش‌آزمون	پیگیری	۶/۳۰	۱/۸۰	۰/۰۰۵
	پس‌آزمون	پیگیری	۰/۷۰	۱/۵۱	۱/۰۰

در جدول ۶، نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای بررسی اثرات درون آزمودنی و بین آزمودنی نشان داده شده است. نتایج حاکی از آن است که اثر زمان (مراحل درمان) بر خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن (به جز متغیر خشونت اقتصادی) معنی‌دار شده‌اند ($P < 0/01$)؛ بنابراین بین سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیرهای موردپژوهش تفاوت وجود دارد (شکل ۲). همچنین در اثر گروه نیز با توجه به مقادیر F سطوح معنی‌داری مشاهده می‌گردد و بین گروه‌های طرح‌واره درمانی و گروه گواه در خشونت و مؤلفه‌های آن تفاوت معنادار وجود دارد

در جدول ۷، نتایج بررسی این تفاوت‌ها در جدول ۷ ارائه شده است. با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۷، ملاحظه می‌گردد که در اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روی خشونت خانگی و مؤلفه‌های آن بین گروه آزمایشی و گواه و مراحل درمانی (پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری) تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/01$). از این رو فرضه دوم پژوهش مبنی بر "طرح‌واره درمانی بر خشونت علیه زنان درگیر در طلاق عاطفی تأثیر دارد" تأیید می‌گردد.

جدول ۶. نتایج آزمون واریانس با اندازه‌گیری مکرر مربوط به اثرات درون‌گروهی و درون‌گروهی

متغیر	منابع	مجموع اثرات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	معنی‌داری	اندازه اثر	توان آماری
نمره کل خشونت	درون	زمان	۱/۵۴	۶۱۹/۷۴	۶۲/۰۹	۰/۰۰۱	۰/۶۸	۱
	آزمودنی	زمان*گروه	۱/۵۴	۴۹۷/۷۱	۴۹/۸۷	۰/۰۰۱	۰/۶۴	۱
	بین آزمودنی	گروه	۱	۱۷۳۳/۶۱	۳۵/۷۱	۰/۰۰۱	۰/۵۶	۱
خشونت روانی	درون	زمان	۱/۲۸	۲۰۴/۳۱	۵۶/۱۵	۰/۰۰۱	۰/۶۶	۱
	آزمودنی	زمان*گروه	۱/۲۸	۱۲۶/۹۸	۳۴/۹۰	۰/۰۰۱	۰/۵۵	۱
	بین آزمودنی	گروه	۱	۲۳۰/۴۰	۱۵/۹۳	۰/۰۰۱	۰/۳۶	۱
خشونت فیزیکی	درون	زمان	۱/۵۷	۵۹/۰۳	۲۲/۰۶	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۱
	آزمودنی	زمان*گروه	۱/۵۷	۲۷/۶۰	۱۰/۳۱	۰/۰۰۱	۰/۲۶	۰/۹۵
	بین آزمودنی	گروه	۱	۱۶۸/۱۰	۱۹/۰۳	۰/۰۰۱	۰/۴۰	۰/۹۸
خشونت جنسی	درون	زمان	۱/۴۳	۱۱/۲۰	۱۰/۸۳	۰/۰۰۱	۰/۲۷	۰/۹۵
	آزمودنی	زمان*گروه	۱/۴۳	۸/۱۹	۷/۹۲	۰/۰۰۳	۰/۲۲	۰/۸۷
	بین آزمودنی	گروه	۱	۴۹/۸۷	۱۰/۶۰	۰/۰۰۳	۰/۲۷	۰/۸۸
خشونت اقتصادی	درون	زمان	۱/۵۱	۱/۸۱	۳/۱۸	۰/۰۶	۰/۱۰	۰/۵۰
	آزمودنی	زمان*گروه	۱/۵۱	۱۱/۶۴	۲۰/۴۴	۰/۰۰۱	۰/۴۲	۰/۹۹
	بین آزمودنی	گروه	۱	۲۴/۵۴	۸/۲۵	۰/۰۰۸	۰/۲۲	۰/۷۹

شکل ۲: نمرات پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در نمرات خشونت خانگی در گروه‌های مورد مطالعه

جدول ۷: نتایج آزمون بونفرونی جهت مقایسه زوجی گروه‌ها در متغیرهای وابسته

متغیر وابسته	گروه و زمان (i)	زمان و گروه (j)	تفاوت میانگین‌ها (i-j)	خطای انحراف استاندارد	سطح معناداری
نمره کل خشونت	گروه طرح‌واره درمانی	گواه	-۸/۷۷	۱/۴۶	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۶/۹۰	۰/۴۹	۰/۰۰۱
	زمان پیش‌آزمون	پیگیری	۶/۹۳	۰/۸۳	۰/۰۰۱
خشونت روانی	گروه طرح‌واره درمانی	گواه	-۳/۲۰	۰/۸۰	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۳/۶۳	۰/۲۳	۰/۰۰۱
	زمان پیش‌آزمون	پیگیری	۳/۶۰	۰/۵۰	۰/۰۰۱
خشونت فیزیکی	گروه طرح‌واره درمانی	گواه	-۲/۷۳	۰/۶۲	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۲/۴۰	۰/۳۰	۰/۰۰۱
	زمان پیش‌آزمون	پیگیری	۱/۷۶	۰/۴۶	۰/۰۰۲
خشونت جنسی	گروه طرح‌واره درمانی	گواه	-۱/۴۸	۰/۴۵	۰/۰۰۳
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۰/۵۶	۰/۲۵	۰/۱
	زمان پیش‌آزمون	پیگیری	۱/۰۳	۰/۲۵	۰/۰۰۱
خشونت اقتصادی	گروه طرح‌واره درمانی	گواه	-۱/۰۴	۰/۳۶	۰/۰۰۸
	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۰/۰۶	۰/۱۵	۱/۰۰
	زمان پیش‌آزمون	پیگیری	۰/۴۰	۰/۲۱	۰/۲۰
		پس‌آزمون	۰/۳۳	۰/۱۳	۰/۰۴

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش‌های (Kianipour et al., 2018)، (Raftar Aliabadi et al., 2020) و (Senkans et al., 2020) همسو است. در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که طلاق عاطفی پدیده‌ای است که می‌تواند از عوامل مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و خانوادگی تأثیر پذیرد (Rezaei et al., 2019)، در طلاق عاطفی ما شاهد وضعیتی

پژوهش حاضر باهدف مقایسه اثربخشی طرح‌واره درمانی بر روابط فرازناشویی و خشونت خانگی در زنان مبتلابه طلاق عاطفی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که این مداخله طرح‌واره درمانی بر کاهش روابط فرازناشویی و خشونت خانگی زنان مبتلابه طلاق عاطفی مؤثر بود. این نتایج با یافته‌های

مشکلات زناشویی خود بکاهند. در همین راستا، تحقیقات نشان می‌دهد زمانی که طرح‌واره‌ها تعدیل می‌شوند و پتانسیل فردی برای رشد روابط صمیمانه در آن‌ها افزایش پیدا می‌کند و در نتیجه منجر به کاهش خشونت در آن‌ها می‌شود (Mohannaee et al., 2019; Senkans et al., 2020). همچنین، شرکت در اشکال مختلف طرح‌واره درمانی به افراد متاهل کمک می‌کند تا در روابط خود از نظر هیجانی و شناختی بهتر بتوانند مدیریت کنند و به جای استفاده از راهبردهای ناسازگارانه، از پذیرش، فعال‌سازی رفتاری و ایجاد روابط حمایتی معنادارتری استفاده کنند و در نهایت از مشکلات زناشویی احتمالی بکاهند (Young et al., 2003; Kamalian et al., 2020). طرح‌واره‌های ناسازگار که علت اصلی شکل‌گیری افکار ناکارآمد و غیرمنطقی است، از نظر هیجانی باعث تخلیه عواطف و هیجانات منفی مدفون‌شده می‌شوند. وقتی یک زوج یا هر دو نسبت به رویدادهای ارتباطی خود دارای باورهای غلط و شناخت ناصحیح باشند، واکنش منفی و مشکل‌زا از خود بروز می‌دهند (Raftar Aliabadi et al., 2020). طرح‌واره درمانی، تکنیک شناختی، رفتاری، بین فردی و تجربی را برای ارزیابی طرح‌واره‌ها ترکیب می‌کند و با تأکید به ریشه‌های مشکل و فرایندهای تحولی درگیر در پیدایش و حفظ طرح‌واره‌ها سبب بهبود طرح‌واره‌های ناسازگارانه اولیه می‌شود. این درمان به دلیل اینکه در زنان سبب بهبود نیازهای هیجانی بنیادین: نیاز به دلبستگی ایمن (امنیت، ثبات، محبت و پذیرش/ نیاز به آزادی در بیان هیجان سالم/ نیاز به خودگردانی و عملکرد مستقل/ نیاز به خودانگیختگی و تفریح/ نیاز به محدودیت‌های واقع‌بینانه) می‌شود، می‌تواند طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه که باعث ناسازگاری‌های رفتاری و تعارض زناشویی می‌گردند را کاهش دهد و نیز هیجان‌های ناخوشایند که اغلب با تحریف یا سوگیری تفکر همراه است و نیز افکار خود آیند با عاطفه منفی که سبب تنش و مشکل ناسازگاری رفتاری و شناختی در محیط خانواده می‌شود را کاهش می‌دهد (Saeidnia & Makvandi, 2018). همچنین طرح‌واره درمانی باعث به چالش کشیدن باورهای ناکارآمد و غیرمنطقی زنان درباره بی‌ثباتی روابط خود با همسرش می‌شود و دیدگاه

هستیم که مشکلات زوجین از سال‌های قبل شروع شده و روی هم انباشته شده و زوجین از حل مشکلات خود عاجز و ناامیده می‌گردند (Rashid, & moradi, 2017). آن‌ها با اینکه زندگی را در کنار هم و در یک خانه ادامه می‌دهند، اما فاقد هرگونه تبادلات عاطفی و احساسی هستند که این خود باعث بدتر شدن روابط و شرایط زندگی آن‌ها می‌شود (Khan Mohamammadi et al., 2018; Narimani et al., 2019). در برخی موارد تداوم این وضعیت باعث ایجاد الگوهای رفتاری (به‌صورت خشونت و بدرفتاری‌ها)، هیجانی (هیجانات منفی تنفر، خشم و افسردگی) و شناختی (تحریف شده و ناکارآمد، همراه با سوگیری‌های شخصی‌سازی شده) می‌گردد که منجر به بروز خشونت‌های خانگی و یا روابط موازی (به‌صورت روابط فرازنشویی) در سیستم خانوادگی می‌شود (Parisuz et al., 2019; Mirzaie et al., 2020). زنان با شرکت در جلسات درمانی از راه‌حل‌های مختلفی (از جمله حل مسئله، بارش مغزی و گفتگوی متقابل به بحث و گفتگو درباره مشکل) برای حل تعارضات خود استفاده می‌کنند. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه موجب سوگیری‌های در تفسیر زنان از وقایع می‌شوند، این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی به‌صورت سوءتفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف‌شده، فرض‌های غلط، اهداف و انتظارات غیرواقع‌بینانه در بین زوجین تجلی پیدا می‌کنند و این سوءبرداشت، ادراک‌ها و ارزیابی‌های بعدی زندگی مشترک را تحت تأثیر قرار داده و باعث کاهش رضایت زناشویی و روابط فرازنشویی در زنان می‌شود (Kianipour et al., 2018; Falahatdoost et al., 2013). همسو با نتایج پژوهش حاضر، کمالیان و همکاران (Kamalian et al., 2020) در مطالعه‌ی خود نشان دادند که طرح‌واره درمانی با تأکید بر حمایت زوج‌ها از یکدیگر، گشودگی هیجان و بروز آن به طریق مثبت، تمرکز بر هیجان‌های خود و شناسایی آن‌ها، بیان تجارب جدید در زندگی زناشویی و هیجان‌های همراه با آن، شکل‌دهی تعاملات جدید در رابطه، تأکید بر مراقبت از همسر، شناسایی چرخه‌های تعاملی منفی و حذف آن‌ها در زندگی زناشویی، کمک می‌کند تا ارتباط خود را با همسرشان بازسازی کنند و با ایجاد ارتباط سالم و مؤثر، از میزان دلزدگی و سایر

- divorce control methods for couples. *Journal of Psychological Science*, 18(84), 2319-2328 [Persian].
- Barzoki, M. H., Tavakoli, M., & Burrage, H. (2015). Rational-emotional 'divorce' in Iran. *Applied Research in Quality of Life*, 10(1), 107-122.
- Baugh, L. M., Cox, D. W., Young, R. A., & Kealy, D. (2019). Partner trust and childhood emotional maltreatment: The mediating and moderating roles of maladaptive schemas and psychological flexibility. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 12, 66-73.
- Bhandari, S. (2018). South Asian women's coping strategies in the face of domestic violence in the United States. *Health Care for Women International*, 39(2), 220-242.
- Delavar, A. (2006). *Theoretical and practical principles of research in the humanities and social Sciences*. Second Edition, Tehran: Roshd Publisher [Persian].
- Dindar, D., Mahdavi, M. S., & Seyyed Mirzaee, S. M. (2019). The survey of relationship between life skills and emotional divorce (Case study: Married people Shiraz city in 2016-2017). *Quarterly Journal of Women and Society*, 9(36), 153-176 [Persian].
- Doherty, W. J., Kalantar, S. M., & Tarsafi, M. (2020). Divorce ambivalence and reasons for divorce in Iran. *Family Process*, 1, 1-10.
- Falahatdoost, M., Dolatshahi, B., Mohammadkhani, P., & Nouri, M. (2013). Identifying the role of early maladaptive schemas in variety of domestic violence against women with the experience of violence. *Practice in Clinical Psychology*, 1(4), 219-225.
- Gottman, J., Gottman, J. M., & Silver, N. (1995). *Why marriages succeed or fail: And how you can make yours last*. Simon and Schuster. (Translated by Armaghan Jazayeri). Tehran: Khojasteh [Persian].
- Habibi, M., Sayed Alitabar, S. H., Pouravari, M., & Salehi, S. (2019). Reliability, validity and factor structure for the attitudes toward infidelity scale. *Journal of Research and Health*, 9(4), 294-301.
- اغراق‌آمیز او درباره فاجعه‌آمیز بودن رفتارش و اینکه اگر همسرش از آن باخبر گردد، اصلاح می‌شود و به‌طور منطقی به بازسازی شناخت‌های ناکارآمد خود در این درباره می‌پردازد که در نهایت منجر به قطع پیمان‌شکنی زناشویی، بازیابی روابط و افزایش صمیمیت با همسر خود می‌گردد.
- به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن بود که طرح‌واره درمانی بر کاهش روابط فرا زناشویی و خشونت خانگی زنان مبتلا به طلاق عاطفی مؤثر است. از این رو می‌توان از طرح‌واره درمانی به‌عنوان یکی از مداخلات روان‌شناختی تأثیرگذار در درمان مشکلات زوجی و خانوادگی زنان مبتلا به طلاق عاطفی استفاده کرد. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به نیمه تجربی بودن پژوهش؛ یعنی گروه‌ها به‌صورت هدفمند (زنان مبتلا به طلاق عاطفی ارجاع داده‌شده از مراکز) انتخاب شدند، اما افراد به‌صورت تصادفی گمارش شدند، همچنین، عدم کنترل طول مدت طلاق عاطفی به‌عنوان متغیر تأثیرگذار در اثربخشی مداخله به دلیل دسترسی محدود به تعداد نمونه بیشتر اشاره کرد؛ بنابراین پیشنهاد می‌گردد که درمانگران و پژوهشگران علاقه‌مند در این زمینه با زنان دارای طیف‌های مشکلات روان‌شناختی و کنترل برخی از متغیرهای دموگرافیکی این روند را تکرار کنند تا به نتایج مطلوب‌تر و جامع‌تر از کارایی این رویکرد درمانی در متغیرهای مورد مطالعه برسند.

سپاسگزاری

بدین وسیله از همکاری زنان و مسئولین مرکز اورژانس اجتماعی ۱۲۳ و مراکز مشاوره شهرستان دزفول که ما را در اجرای این پژوهش یاری نمودند، صمیمانه سپاسگزاریم.

منابع

- Afrasiabi, H., Dehghani Daramroud, R. (2016). Contexts and encountering with emotional separation among women in City of Yazd. *Women in Development & Politics*, 14(2), 255-271 [Persian].
- Azimi, N., Hosseini, S. S., Arefi, M., & Parandin, S. (2020). Identifying the role of cognitive stubbornness interface in conflict and emotional

- Haj-Yahia, M. M. (1999). Wife abuse and its psychological consequences as revealed by the first Palestinian national survey on violence against women. *Journal of Family Psychology*, 13(4), 642.
- Jessop, J. (2017). The psychology of divorce: A Review of the literature. In *Divorce: A Psychosocial Study* (pp. 81-107). Routledge.
- Kamalian, T., Mirzahoseini, H., & Monirpoor, N. (2020). Comparison of the effectiveness of Emotional Schema Therapy with Self-Differentiation Method on marital burnout in women. *Applied Psychology*, 14(1), 9-33 [Persian].
- Khan Mohamammadi, Z., Bazzazian, S., Amiri Majd, M., & Ghamari, M. (2018). Predicting emotional divorce based on psychological basic needs, marital expectations and family function. *Journal of Family Psychology*, 5(1), 17-30 [Persian].
- Khodabakhshi-koolae, A., Falsafinejad, M. R., & Sabourei, Z. (2019). The Study of the Dimensions and Components of Emotional Divorce in married nurses in Tehran hospitals. *Iranian Journal of Rehabilitation Research*, 5(3), 39-47 [Persian].
- Khosravi, Z. (2004). Investigating the relationship between harassment and suicidal ideation in women in Tehran. *Journal of Women's Studies*, 2(6), 99-113 [Persian].
- Kianipour, O., Mohsenzadeh, F., & Zaharakar, K. (2018). Comparison of schema therapy and narrative therapy when combined each of them with marital enrichment program on marital infidelity tendency and marital satisfaction. *Family Counseling and Psychotherapy*, 7(2), 27-54 [Persian].
- Latifian, M., Arshi, M., Alipour, F., & Ghaedamini Harouni, G. (2016). Study on relationship of domestic violence with emotional divorce among married females in Tehran. *Quarterly Journal of Social Work*, 5(2), 5-12 [Persian].
- Mirzaie, A., Sabori Khosroshahi, H., & Karampour, R. (2020). The association between general health and emotional divorce in the clients referring to family counseling centers in Ilam city. *Scientific Journal of Ilam University of Medical Sciences*, 27(6), 14-22. [Persian]
- Mirzanezhad, B. (2020). The Effect of Problem-Solving Based Family Therapy on Emotional Intimacy and Marital Quality of Cultural Couples in Tabriz. *The American Journal of Family Therapy*, 1-26.
- Mohannaee, S., Poladei Rayshahri, A., Golestaneh, S., & Keykhosrovani M. (2019). Effectiveness of Couple Therapy by Hendrix Imago Therapy Method on Improving communication patterns and Reducing Emotional Divorce. *Journal of Psychiatric Nursing*, 7(1), 58-65 [Persian].
- Mousavi, S. F., & Rahiminezhad, A. (2015). The comparison of interpersonal identity statuses in married people with regards to emotional divorce. *Applied Psychological Research Quarterly*, 6(1), 11-23 [Persian].
- Narimani, M., Rahimi, S., & Sedaghat, M. (2019). Predicting emotional divorce of couples based on family communication patterns and motivational structure. *Journal of Family Psychology*, 5(2), 27-38 [Persian].
- Parisuz, A., Najarpourian, S., & Mohammadi, K. (2019). The Effect of intensive short-term dynamic psychotherapy on marital conflicts and interpersonal processing of married women with emotional divorce. *Iranian Evolutionary and Educational Psychology Journal*, 1(2), 112-122.
- Raftar Aliabadi, M., Shareh, H., & Toozandehjani, H. (2020). Comparison of the Effectiveness of Schema Therapy with Mindfulness and Forgiveness Therapy on Clinical Symptoms, Emotional Responses in Women Affected by Wife Betrayal. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*, 11(4), 49-60 [Persian].
- Raley, R. K., & Sweeney, M. M. (2020). Divorce, repartnering, and stepfamilies: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 81-99.
- Rashid, K., & moradi, A. (2017). Determining the role of communication variables in predicting emotional divorce. *Journal of Contemporary Sociological Research*, 6(10), 133-151 [Persian].

- Regas, S. (2019). Infidelity, self-differentiation, and intimacy: The mindful differentiation model of couple therapy. In P. J. Pitta & C. C. Datchi (Eds.), *Integrative couple and family therapies: Treatment models for complex clinical issues* (p. 71–90).
- Rezaei, A. M., Mirzadeh Kouhshahi, F., & Yaghoubi Taraki, E. (2019). Couples' emotional interactions and its role in emotional divorce and initiating for divorce: A qualitative study. *Journal of Family Research*, 13(52), 585-604 [Persian].
- Saadati, M. (2010). Domestic violence, mental health threat. *Social Security Studies*, (24), 61-90 [Persian].
- Saeidnia, Z., & Makvandi, B. (2018). Schema Therapy Efficacy Training On Early Maladaptive Schemas And Conflict Resolution Patterns In Married Women Referring To Counseling Centers. *Scientific Research Quarterly of Woman and Culture*, 10(37), 99-113 [Persian].
- Saraswati, R. (2019). Shame and Indonesian women victims of domestic violence in making the decision to divorce. *Identities*, 1(1), 1-17.
- Senkans, S., McEwan, T. E., & Ogloff, J. R. (2020). Conceptualising intimate partner violence perpetrators' cognition as aggressive relational schemas. *Aggression and Violent Behavior*, 101456.
- Slepecky, M., Kotianova, A., Vyskocilova, J., & Prasko, J. (2015). Integration of Schema Therapy and Cognitive Behavioral Therapy in the Treatment of Personality Disorders. *European Psychiatry*, 30(S1), 1-1.
- Taşkale, N., & Soygüt, G. (2017). Risk factors for women's intimate partner violence victimization: An examination from the perspective of the schema therapy model. *Journal of family violence*, 32(1), 3-12.
- Utley, E. A. (2017). Infidelity's coexistence with intimate partner violence: An interpretive description of women who survived a partner's sexual affair. *Western Journal of Communication*, 81(4), 426-445.
- Whatley, M. A. (2012). Attitudes toward infidelity scale. In D. Knox, & C. Schacht (Eds.), *Choices in relationships: An introduction marriage and the family* (11th ed., p. 415). Belmont, CA: Thompson Wadsworth Publishing.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2006). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.